A fost Culianu turnător al savantului Mircea Eliade? (III)

Relatarea vizitei la Groningen – cu un ton de-a dreptul insolent – o aflăm în scrisoarea lui Culianu expediată la Chicago pe 18 septembrie 1984 din care reiese că scopul vizitei bătrânului savant Eliade nu a putut fi atins: „…unele lucruri n-au fost perfecte. De exemplu, când Doamna dorea țigări, ar fi trebuit să alerg și să le procur; iar când Dl. Profesor a dorit volumul *Die Mitte der Welt,* la Amsterdam, aș fi avut (cred) timp să mă duc să-l caut" (I.P. Culianu, 18 sept. 1984).

Din puținele cărți ale sale tipărite pe hârtie proastă în România comunistă, savantul Eliade sesizase de multă vreme strategia de insinuare a unor „grile de citire" în prefețe ori postfețe de cărți pe care figura drept autor. Spălarea creierelor din vremea comunismului apare perfect diagnosticată într-una din poeziile exilatului Horia Stamatu („cel mai mare poet al exilului românesc"): „O țară cu suflete spălate/ și puse în ordine pe gard/ e paradisul neîncetat făgăduit/ dar niciodată ajuns și pătat mereu cu sânge" (H. Stamatu, *Jurnal 77*, în „Revista Scriitorilor Români", München, nr.15/1978, p.29). Fragmentul citat nu se referă neapărat la „sufletele spălate" ale manipulatorilor (manipulaţi), adică la „trimișii stăpânirii" și la beneficiarii comunismului și post-comunismului (apud. Ion Varlam, *Pseudoromânia. Conspirarea deconspirării*, București, Ed. Vog, 2004, pp. 59-89; vezi și fotografiile de după 1990 ale oficialului A. Pleșu difuzate pe 11 martie 2014 la o emisiune de televiziune: https://www.youtube.com/watch?v=amGi8YBZ5nE).

Adăugând o postfață la modesta lucrare despre Eliade publicată de I.P. Culianu la 28 de ani la o editură oarecare din Italia (lucrare nereușită pe care asistentul de română o voise prefațată de Eliade, chiar prin subterfugiul publicării unui fragment de scrisoare), Sorin Antohi (unul dintre editorii foilor răzlețe rămase după asasinarea lui I.P. Culianu) a colportat în 1998 falsuri istorice puse în circulație de revista israeliană „Toladot" (nr.1/1972) spre blocarea Premiului Nobel la care Mircea Eliade a fost nominalizat. Dezinteresat de sutele de mii de români care după 23 august 1944 au fost asasinați după gratiile temnițelor politice, altfel spus, având un suflet la fel de bine „spălat" ca cel al fostului comunist Culianu, turnătorul Sorin Antohi (vezi *„Am turnat la Securitate"*, în „Cotidianul" din 5 sept. 2006) folosește postfața întru difuzarea unei imagini false și răuvoitoare despre Mircea Eliade care a fost considerat pe bună dreptate „cel mai mare istoric al religiilor din secolul XX".

Turnătorul Antohi scrie că după moartea lui Mircea Eliade „chiar persoane străine de opera literară și academică a lui Eliade încep să-l cunoască ca anti-semit, pronazist, membru zelos al Gărzii de Fier, admirator al lui Codreanu și, deci, figură sinistră a reacțiunii". Mai încolo plasează oarece concluzii. După ce-l citează pe asistentul de română de la Groningen care notase prin foile sale răzlețe că Eliade ar fi fost „mai aproape de Garda de Fier decât i-ar fi plăcut lui să creadă", Sorin Antohi adaugă din burtă cu un ton sentențios: „Culianu nu mai neagă evidențele" (apud. S. Antohi, postfață la vol.: I.P. Culianu, *Mircea Eliade*, București, 1998, p. 305). Care evidențe?

În aceeași postfață, Sorin Antohi, care abia în 2007 a recunoscut că nu are titlul de doctor așa cum a pretins, nu ratează ocazia de a face oarecare reclamă himericei Școli de la Păltiniș negată de Noica, scriind că relația dintre Culianu și Eliade ar fi fost asemănătoare cu relația dintre auto-desemnații discipoli ai lui Noica și „maestrul" de la Păltiniș, căruia comunistul G. Liiceanu (făcându-se a nu fi aflat de mulțimea de martiri ai închisorilor politice comuniste) îi spunea că n-o să creadă „niciodată într-o idee care e promovată prin violență" (Obs. Cult., nr. 302-303/ 2006).

Georg Scherg (1917-2002, Germania), – traducător al volumului noician *Modelul cultural european* (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Suspecta moarte a lui Noica*, pe hârtie în rev. „Plumb", Bacău, Anul V, nr.34,ianuarie 2010, p.4; https://blogideologic.wordpress.com/2013/06/01/isabela-vasiliu-scraba-sfarsitul-lui-constantin-noica/) –, povestea că el, în calitate de vizitator și traducător al lui Noica, este chemat la Securitate să dea informații despre filozoful de la Păltiniș și că probabil mai toți vizitatorii lui Noica sunt chemați la Securitate să-și relateze vizitele. Asemenea relatări au fost cuprinse probabil în cele două dosare care nu au fost micro-filmate, fiind distruse după 1990 când la conducerea S.R.I. a fost un absolvent al Facultății de Filozofie, aflat în bune relații cu cei doi vizitatori mai mediatizați în comunism și post-comunism. (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Pelerinaj la Păltinișul lui Noica*; http://www.romanianstudies.org/content/2010/09/isabela-vasiliu-scraba-camera-13-a-vilei-noica-de-la-paltinis/).

Presupusa asemănare a relațiilor dintre Noica și comuniștii mediatizați care-l vizitau la Păltiniș cu relația dintre asistentul de română de la Groningen și savantul Mircea Eliade devine oarecum plauzibilă doar dacă ne gândim la asemănarea dintre episodul „țestoasei chioare" și atacarea lui Noica prin cărți tipărite de Editura Humanitas.

Falsul doctor S. Antohi notează că articolul cu țestoasa ar data din 1981, ceea ce este infirmat de consemnarea din 19 ianuarie 1983, în care Culianu scrie că Hans Peter Duerr i-a dat „chef și prilej" să polemizeze cu „autorii de zvonuri ciudate privind existența lui Eliade" (I.P. Culianu, *Mircea Eliade*, 1998, p. 157).

Marginalizatul Noica îi trimite lui Duerr la începutul anului 1984 ce scrisese despre Mircea Eliade pentru volumul de omagiere (cf. *Noica în arhiva Securității*, vol. II, Ed. Muzeul Literaturii, 2010, p.118). La 15 febr. 1984 filozoful de la Păltiniș este pe ascuns înregistrat de Securitate spunând că a avut probleme la Timișoara cu „autoritățile de acolo" (p.119). Putem presupune că tot prin 1983 trebuie să-i fi trimis marxistului H.P. Duerr și muzeograful Andrei Pleșu eseul său minimalizator construit în jurul unei așa-zise *„componente sud-est europeană"* (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Un fals filosof al religiilor – Andrei Pleșu – despre unul autentic: Mircea Eliade*, https://isabelavs2.wordpress.com/mircea-eliade/isabelavs-plesueliade10/), eseu mediatizat între copertile a trei volume (unul din 1984, altul din 1987 și ultimul din 1994 scos de fosta Editură Politică în 1984, în vol.: *Die Mitte der Welt* și trei ani mai târziu în volumul îngrijit de Marin Mincu (*M. Eliade e l'Italia* , 1987). Articolul muzeografului de la Tescani „exportat" în Germania și Italia a mai fost inclus alături de alte articole scrise înainte de 1990 în culegerea *Limba păsărilor* [1], scoasă de prietenul său la Editura Humanitas, editură care va umple piața cu atacurile Alexandrei Laignel-Lavastine împotriva lui Noica și Eliade, o autoare cu nume diferite, perfect nepăsătoare (ca toți comuniștii și cripto-comuniștii) față de milioanele de victime ale regimurilor comuniste deținând de departe întâiul loc în ce privește criminalitatea regimurilor totalitare.

Fostul comunist Culianu s-a prefăcut și el că n-are habar de lagărele și închisorile politice prin care ocupantul sovietic a impus și menținut la putere comunismul din România. Tematica terorii dictaturii comuniste și a crimei politice a fost discret tratată de Eliade în capodopera sa literară *Pe strada Mântuleasa* (https://www.scribd.com/doc/221193220/IsabelaVasiliuScrabaEliadeStrMantuleasa). Aici povestește de „Ana Vogel" ca desemnare vag mascată a puterii represive reprezentată în România comunistă de „patrioții" Alexandru Nicolski, colonelul sovietic Ana Pauker, ministrul Teohari Georgescu sau Alexandru Drăghici, fugit la Budapesta odată cu asasinarea Ceaușeștilor.

În Italia comunistă (vezi Camilian Demetrescu, *Exil*, 1997, vol.II, 2009) unde a studiat Culianu, savantul de la Chicago a tot încercat să-i trimită studentului romanul său *Noaptea de Sânziene* (Paris, 1971), care nu ajungea la destinație așa cum ajungeau ajutoarele bănești (vezi scrisorile profesorului Eliade în vol. *Dialoguri întrerupte*, Iași, 2004). Culianu (uitând de personajul Bursuc din romanul scris între 1949-1954) consemna că Eliade (doar) prin anii 70 „n-ar fi încetat să scrie nuvele în care figurează un personaj de-ajuns de curios: ofițerul de Securitate. Curios, pentru că Eliade nu-i neagă anumite însușiri (raționalitatea, tenacitatea și patriotismul) ci îi reproșează doar limitele" (I.P. Culianu, „Eliade *koan*", în „Lumea liberă românească", New York, 8 sept. 1990). Lăsând de-o parte gogomănia cu reproșarea limitelor, Culianu pare să nu fi citit romanul *La Forêt interdite* (Paris, 1955; vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Martirii închisorilor în viziunea lui Mircea Eliade și a Părintelui Arsenie Boca*; a se vedea și Isabela Vasiliu-Scraba, *Două personaje ale romanului Noaptea de Sânziene: Călugărul Anisie /Arsenie Boca și filozoful Petre Biriș /Mircea Vulcănescu*; https://isabelavs2.wordpress.com/parintele-arsenie-boca/personajroman/) în care chiar depășirea „limitei" dintre tărâmul acesta și celălalt tărâm are loc ca urmare a torturilor din temnița comunistă. Aceeași „trecere" se lasă întrevăzută și prin „fărâmițarea" deținutului politic Fărâmă, anchetat de Ana Vogel.

Să ne întoarcem însă la anul când doctorandul Culianu (care avea să-și treacă doctoratul de stat după moartea lui Eliade) a fost publicat la Paris cu ajutorul „celui mai mare istoric al religiilor din secolul XX". În 1984, deplasării inutile până la Groningen i-a urmat ruinarea colaborării la cartea proiectată să apară la Hachette într-o colecție îngrijită de disidentul Paul Goma, fost deținut politic. Colaborarea îi fusese propusă lui Culianu de academicianul Mircea Eliade ca să realizeze împreună un volum eventual intitulat *Dialogues interrompus*. Titlu nefolosit din cauza nefinisării cărții pe tema literaturii eliadești (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Mircea Eliade într-o colaborare cu bucluc*; în rev. „Jurnalul literar", București, ian.-martie, 2010, p.1 și p.5; https://www.scribd.com/doc/164683887/IsabelaVasiliuScrabaEliadeCulianuRatat) a fost „recuperat" de ieșeni și utilizat pentru publicarea scrisorilor primite la Groningen.

Deși tânărul „olandez" (Culianu luase cetățenia olandeză) avusese prilejul să constate cât de eficient fusese ajutorul pe care i l-a dat profesorul Eliade nu doar la trecerea examenului la Sorbona cu o lucrare șchiopătând la capitolul bibliografic, dar și la publicarea ei în Franța, unde scrierile lui Mircea Eliade erau „adevărate evenimente în gândirea Occidentului" (Jean Marie Le Clézio), cartea proiectată a fi despre literatura lui Eliade l-ar fi obligat pe Culianu să citească atent niște scrieri pe care le citise cam pe sărite. Adevărată osteneală de prisos, fiindcă oricum și-a văzut apărute două volume (*Eros și Magie* și *Experiences de l'extase*). Al doilea volum era chiar teza de 3-ème cicle pe care Culianu a trecut-o în 1980 cu academicianul Mircea Eliade, președinte al comisiei de examinare, președinte care avusese grijă să fie o comisie favorabilă candidatului. Osteneala cu un al treilea volum încă nescris era de neînchipuit, preocupat cum era el să-și traducă și să-și publice și în Italia cele două cărți apărute în Franța.

Referitor la nivelul destul de incipient al tezei de istoria religiilor scrisă de asistentul de română, Mircea Eliade îi atrăsese lui Culianu atenția că profesorul Betz de la Chicago a considerat „insuficient documentat" volumul *Psychanodia***,** traducerea în engleză a cărții *Experiences de l'extase* (apărută cu sprijinul lui Eliade la Payot în 1984). Chiar și după trei ani de la susținerea tezei de 3-ème, la sfârșitul *Psyhanodiei* (1983), asistentul lui Noomen nu a putut trece decât cinci repere în dreptul numelui său: micul grupaj de articole și studii intitulat *Iter in silvis* publicat la o editură oarecare din Messina (1981) și trei articole.

Cu generozitatea sa caracteristică, Mircea Eliade îl anunță pe Culianu în 14 febr. 1985 că i-a dat lui David Brent exemplarul său cu dedicație al tezei *Experience de l'extase*. Nefiind acceptată de University of Chicago Press, cartea de la Payot a apărut în 1991 sub alt titlu *(Out of this World)* cu niște completări din lecturi nedigerate (vezi interviul lui Culianu din febr.1990 din Italia) la „Shambala" din Boston, editură profilată pe ocultisme. Cealaltă carte din 1984 (*Eros și magie*), la insistențele lui Eliade, a fost publicată de David Brent (desemnat de Cristinel Eliade să dețină drepturile de autor ale lui Mircea Eliade). Tradus în engleză, volumul a apărut în 1987, după moartea marelui savant Eliade. Era tocmai anul în care Culianu a trecut în Franța (la zece ani de la înscriere) examenul pentru doctoratul de stat în istoria religiilor.

Cu o perseverență demnă de o cauză mai bună, între 1982 și 1985, tânărul Ioan Petru Culianu a ținut morțiș să-i facă (așa-zisului său maestru) dezagreabilă ideea volumului *Dialogues interrompus*, prin nepotrivite abordări „securisto/ comuniste" ale unor scrieri literare de sorginte filozofică axate în principal pe comunicarea dintre lumea de aici și lumea de dincolo, constrângere politică-libertate spirituală, trup-spirit, profan-sacru (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Dialoguri cu Eliade întrerupte printr-o colaborare ratată de Culianu*, în rev. „Poesis", Satu Mare, ianuarie-martie 2010, pp.74-78; https://www.scribd.com/document/188003307/IsabelaVScrabaEliadeCuliBeletristica).

Filozoful religiilor încadra într-un „univers paralel" misiunea poetului adevărat de a-și difuza cu orice risc poezia, chiar coborând „printre lupi și mistreți". Căci Eliade știa – de când făcea publicistică anti-comunistă în revistele exilaților din America sau din Franța –, că în România ciuntită de Basarabia, de Bucovina de Nord și de Ținutul Herții cultura oficială este falsificată în întregime,

Isabela VASILIU-SCRABA

(Continuare în pg. 18)

Continuări Continuări Continuări Continuări Continuări Continuări

Cine a mai colaborat cu Securitatea?

N-au avut – ca foarte mulți alți colegi – nici un fel de reproșuri înainte sau după evenimentele din 1989. Se subînțelege că nici din partea lui Andrei Pleșu și Mircea Dinescu, care au fost în contactul lor" (vol. 1, p. 54).

Călin Popescu Tăriceanu se pregătește să candideze la președinția României. Generalul (r) Marian V. Ureche ne reamintește oportun: „În prima parte a anului 2006, ca membru al Colegiului CNSAS [e vorba de magistratul Corneliu Turianu, „fost șef al Tribunalului Municipiului București, fost judecător la Curtea Supremă de Justiție, fost senator (1996-2000) PNȚ-CD, fost profesor universitar și conducător de doctorate" – *n.a.*], mai exact în cursul lunii aprilie, la o emisiune de televiziune, [Corneliu Turianu – *n.n.*] a susținut că premierul Călin Popescu Tăriceanu ar fi fost informator al Securității, figurând pe o listă de 60 de politicieni care ar fi colaborat cu acest organ. Ulterior, CNSAS a revenit asupra acestor acuze, eliberând o adeverință din care rezultă că premierul nu ar fi fost colaborator al poliției politice comuniste" (vol. 2, p. 111). Valoarea acestor adeverințe eliberate de CNSAS e recunoscută azi... internațional.

Generalul autor nu se hotărăște: Călin Popescu Tăriceanu a fost colaborator al Securității (și mai este?) sau este și a fost colaborator al lui Rudas Ernö și al AVO maghiar? Pentru mulți observatori e destul de simplu. Se poate explica altfel cariera politică lungă a totuși mediocrului Tăriceanu decât prin sprijinul Securității, vechi și noi, aceeași? Desigur, se pot formula mai multe întrebări. De exemplu, se poate pune și întrebarea: cine a cedat Ungariei și unor alte interese străine moștenirea Gojdu? Tăriceanu, în calitatea lui de prim-ministru, împreună cu Mihai Răzvan Ungureanu, ministru de Externe, sau Securitatea? Și se deschid și alte perspective la fel de abisale, începând deja cu cariera de colaborator al Securității încă din anii '50 a lui Dan Amedeo Lăzărescu, tatăl adoptiv al lui Călin Popescu Tăriceanu.

Într-un alt întreg subcapitol, autorul cărții *Serviciul de Informații al Justiției*..., generalul (r) Marian V. Ureche, se străduiește (tot cu ajutorul judecătorului Corneliu Turianu, fost membru în Colegiul CNSAS) să probeze că Marius Oprea a colaborat și cu Securitatea, și cu un serviciu de informații străin și reușește. Printre altele, cum s-a mai afirmat public, Marius Oprea și-ar fi turnat niște colegi de cameră din căminul studențesc în care locuia că ascultau Europa liberă. Dar asta pare să fi fost doar începutul. Generalul Ureche citează, la rândul lui, din *Interesul public*, 10 septembrie 2013: „O declarație dată la Securitate și semnată de Marius Oprea în august 1988 a fost descoperită în dosarul lui Caius Dobrescu, un prieten de-al lui Oprea, și a fost publicată recent în presa centrală [...] Chiar dacă ofițerul de la contraspionajul Brașov care l-a avut în legătură pe Marius Oprea, colonelul Nicolae Sălăjan, a ales să tacă, poate și datorită unor relații de afaceri derulate ulterior, alți ofițeri care au avut acces la acest caz preferă să vorbească. Așa s-a ajuns ca, de pildă, în mai 2006, liderul Partidului Conservator, Dan Voiculescu, să-i trimită o scrisoare lui Marius Oprea în care să-l acuze că ar fi „informator de Securitate acoperit" și „agent străin" (vol. 2, pp. 117-118).

La ce concluzii poți să ajungi azi, în 2019, după avalanșa de dezvăluiri din ultimii 20 de ani? Dar cele două volume ale lui Marian V. Ureche sunt departe de a-și fi epuizat „surprizele", bombele, mai ales în ceea ce privește justiția, un teritoriu care merită cercetat separat.

Petru ROMOȘAN

A fost Culianu turnător al savantului Mircea Eliade? (III)

nu numai „istoria, filologia, istoria literară" pe care i le-a enumerat într-o scrisoare tânărului cripto-comunist, extrem de probabil și informator al Securității. Chiar despre Eliade, pe care l-a curtat ani în șir.

Împușcarea profesorului Culianu la Chicago – în ceafă, în WC-ul universității pe 21 mai 1991 de către trimișii Securității din țară, după cum concluzionase poliția americană [2] –, a fost interpretată de nepotul lui Leonte Răutu (/ Oigenstein) ca o „execuție cvasi-rituală" a unui trădător cu mesajul: „cine face ca el, ca el va păți" (cf. Andrei Oișteanu/ Oigenstein, în rev. „Oglinda literară", Focșani, august 2011, p.7065).

Isabela VASILIU-SCRABA

NOTE ȘI CONSIDERAȚII MARGINALE

[1] Culegerile de articole care formează opera lui Andrei Pleșu, traduse „la București și editate în Franța /…/ nici nu se vând, nici nu sînt considerate cărți. Ele sînt trecute ca broșuri în fișierul general ținut de editorii francezi, deci nu intră în cataloagele generale ale editurilor" (Radu Portocală, fost director al I.C.R, Paris).

[2] Pe 10 iulie 1999 criticul Cristian Livescu din Piatra Neamț semnala „știrea adusă dintr-o vizită peste ocean a încruntatului ministru de interne Dejeu, conform căreia **FBI consideră că mult căutatul killer de la Chicago se află în România și că el trebuie doar prins, anchetat și dat pe mâna justiției**. Față de masiva propagandă prin care în țară Culianu este „cocoțat deasupra lui Eliade" (cf. Petru Ursache), dincolo de granițele României, Ioan Petru Culianu „nu e un subiect special în mediile occidentale pe unde se întâmplă să respir" (Cristian Bădiliță, e-mail din 6 febr. 2017). Tunând și fulgerând împotriva lățirii gnosticismului în lumea de azi, Etienne Couvert se referă la un moment dat la „marele scriitor Mircea Eliade" (vezi conferința „Gnoza, tumoarea din sânul Bisericii" postată în 2015; https://www.youtube.com/watch?v=oC1ScI0R9vg&feature=share). Numai românilor – posesori (sau nu) ai titlurilor de „doctor" în Culianu –, li s-a indus reflexul ca la auzul cuvântului „gnosticism" să-l menționeze automat pe I.P. Culianu.

Stefan Baciu – Memorialistul (II)

aceste consemnări cu valoare testamentară, am putea zice. Suita de cărți aparținătoare acestui domeniu, *Franctiror cu termen redus* (1968) *SubTâmpa, Honolulu* (1972), *Călătorii* (1974), *Mira* (1998), *Praful de pe tobă* (1980), *Microportrete* (1984), *Un brașovean în arhipelagul Sanwich Hawaii* (1994), *Însemnările unui om fără cancelarie* (1996) sunt analizate de autoare cu o adevărată vocație constructiv-restitutivă, încât, de foarte multe ori, evocările sale ajung să se apropie de calitatea originalului, făcând inutilă orice lectură suplimentară. Aceste pagini, scrise cu sinceritate și o anume vioiciune a stilului, conferă cărții de față atât legitimitatea actului bine făcut, cât plăcerea unei analize consistente, de reală forță analitică. Incursiunile bine articulate ale autoarei în universul bogat echipat al memorialistului Ștefan Baciu îmbogățesc mult nivelul cunoștințelor noastre despre epoca interbelică în general și despre lumea literară în special, făcând-o aproape indispensabilă pentru oricine vrea să ofere o imagine cât mai exactă a acesteia. Ele se impun atât prin arta desăvârșită a portretului, cât și prin știința alegerii și dispunerii scenelor evocate, prin aerul de maximă sinceritate și autenticitate pe care îl degajă. Investigațiile de tip memorialistic sunt completate cu reconstituirea activității publicistice a scriitorului, încercându-se să ni se ofere date cât mai complete asupra prezenței sale într-o publicație sau alta. Autoarea se sprijină aici pe datele oferite de scriitor în lucrările menționate mai sus, deși ele s-ar fi cerut îmbogățite și colaționate cu publicistica bogată și extrem de diversă din paginile unor publicații la care poetul nostru s-a remarcat ca un pasionat gazetar și comentator al fenomenului literar, dar și ca autor de prefețe și articole cu caracter critic sau istorico-literar, de promotor al rubricii *Cântece noi* din paginile „Universului literar" sau chiar de publicistica politică și culturală din paginile unor publicații precum „Libertatea", „Dumineca" sau „Humorul", unde a susținut și o rubrică de cronici dramatice. Din cercetarea ideilor cuprinse în toate aceste articole ar fi trebuit să se degaje ipostaza comentatorului literar, atitudinea omului de cultură Ștefan Baciu în epocă, crezul său literar-artistic, poziția avută într-un moment sau altul. Faptul că nu a dat curs ispitelor majorității contemporanilor de a se lăsa ademenit de idei legionare, simpatia avută pentru poporul de rând și soarta sa ingrată, antinazismul său declarat sunt puse în evidență și prin racolarea lui în 1944 de către Partidul Social Democrat, apropierea de Titel Petrescu, Șerban Voinea sau Ștefan Voitec incitându-l să facă gazetărie politică cu nuanțe socialiste clare. Că acestea au fost chiar atitudinile sale izvorâte din puternice convingeri interioare sau au fost folosite doar ca monedă de schimb pentru a putea ieși din „raiul comunist" rămâne să se vadă la o mai atentă cercetare a presei vremii.

În aceste pagini de gazetă vom regăsi multe din punctele de sprijin în vederea unor formulări și concluzii deja anticipate de autoare, ca formă de verificare și de îmbogățire ideatică. În aceeași direcție merg și paginile din carte care îmbogățesc cu date noi activitatea traducătorului Ștefan Baciu, sau care fac trimiteri la rolul său de antologator, de editor și inițiator de antologii (dacă ar fi să dăm doar exemplul lui Grigore Cugler-Apunake), de editor al revistei internaționale de poezie „Mele", de promovare a literaturii române peste hotare. Faptul că aria sa de cuprindere bate în zone atât de diferite de cultură (Brazilia, SUA, Germania, Spania, Franța, Hawaii etc.) ajută la conturarea unei personalități cu rol internațional major, redimensionând în același timp și rolul său în cadrul literaturii naționale, conferind componentei românești o altă configurație și un alt statut în epoca globalizării de astăzi. Meritul autoarei este acela de a fi pus în evidență toate aceste trăsături constitutive ale personalității sale, de a ne fi restituit un Ștefan Baciu mult mai aproape de adevăr, un Ștefan Baciu pe care generațiile de cititori de astăzi vor avea șansa să-l cunoască și să și-l apropie în cunoștință de cauză.

Beneficiind de o bibliografie adecvată, pusă mărinimos la dispoziția citirorului, de incursiuni bine conduse în principalele compartimente ale creației cu un accentuat timbru propriu al scriitorului, de folosirea unor surse documentare destul de greu de găsit în țară, cum ar fi descrierea amănunțită a conținului revistei „Mele" redactată de Ștefan Baciu în Hawaii, de informații culese din presa străină, lucrarea de față depășește pe alocuri granițele încorsetate ale eseului, tinzând să ne ofere o construcție monografică în miniatură, care să constituie un veritabil punct de plecare pentru noi investigații critice sau de istorie literară.

Mircea POPA

Marius Budu-Fantasmagoria 02 Muza

Marele muzician și desăvârșita Cenușăreasă

trei limbi de mai sus le vorbea de altfel perfect, iar englezește, cu greșeli, deși cu un accent excelent, probabil grație urechii sale muzicale. Vorbea o moldovenească savuroasă și bogată, de care era mândru. […] Singurul lucru adevărat e că Enescu, ca poliglot ce era, introducea ades, vorbind într-o limbă, frânturi de frază din alte limbi, feluri de a zice care i se păreau mai pitorești, mai expresive sau mai potrivite cu intenția lui".

Din punct de vedere muzical, în mai mare măsură poate decât alți cunoscători ai manierei de interpretare a lui Enescu, comentând disprețul acestuia pentru „exchibițiile acrobatice la vioară", Ioan D. Gherea își dă seama că, mult mai mult compozitor decât interpret de geniu, Enescu își lua uneori destule libertăți în execuție, ba chiar greșind voit unele note (de fiecare dată însă în spiritul compozitorului interpretat și al muzicii lui), dacă asemena licențe muzicale aduceau un spor de expresivitate și emoție partiturii interpretate… Mă opresc aici.

În afara volumului de *Amintiri*, în care, împreună cu evocarea misiunii de educator muzical al publicului românesc pe care și-a asumat-o mai bine de 30 de ani George Enescu, mai sunt portretizați I. L. Caragiale, Mateiu Caragiale și doctorul Petru Alexandrov. Ioan D. Gherea (1898-1978) a mai scris, împreună cu Luchi Caragiale (Luca I. Caragiale), romanul *Nevinovății viclene*, publicat mai întâi în 1920, în revista *Viața* și apoi, într-o formă ușor refăcută, în 1968, la Editura tineretului. Sub comuniști, s-a ocupat mai mult de traduceri, trăind nu o dată din expediente. Totuși, la 73 de ani, în 1971, îi apăreau concomitent două cărți: un volum de *Eseuri* la Editura Minerva și un fel de meditație de mici dimensiuni, intitulată *Despre câteva absurdități nefolositoare,* la Ed. Cartea Românească. Cea mai importantă carte a sa, cea care atestă gândirea unui rafinat filosof, poartă titlul *Le moi et le monde. Essai d'une cosmogonie anthropomorphique* și a fost publicată în 1938, mai întâi de către Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II" și apoi la Paris, în 1939, de către Librairie philosophique J. Vrin. După știința noastră ea fost pentru prima dată tradusă integral în românește, sub titlul *Eul și lumea. Eseu de cosmogonie antropomorfică* de către Mariana Noica și a văzut lumina tiparului în 1984 la Editura Științifică și Enciclopedică, sub îngrijirea lui Gheorghe Vlăduțescu.

Deplângând faptul că la moartea lui I. D. Gherea, petrecută în decembrie 1978, în afară de anunțul dat la ziar de către familie, nicăieri în presa literară nu a apărut un rând, Alexandru Paleologu (vezi în cartea sa *Ipoteze de lucru,* Ed. Eminescu, 1996, articolul *Ioan D. Gherea*, pp. 274-277) descrie cu pregnanță conceptele gândirii lui, clarificând, pe urmele ideilor exprimate despre „eu", „timp" și „realitate", în special, accepțiunea de „eu" și „eu pur" în sistemul lui filosofic, noțiuni pe baza cărora I. D. Gherea a zămislit „o concepție uimitoare prin stringență și eleganță". Avertizându-și contemporanii că dispariția neremarcată a unui înțelept are în realitate ceva profound semnificativ, Alexandru Paleologu încheie prin a arăta că „Ioan D. Gherea a fost unul dintre cei mai interesanți și originali gânditori ai noștri, o minte strălucită, un spirit de primă forță și superioară anvergură".

Ștefan Ion GHILIMESCU
01.07.2019